

SUMMARY

Meshkov O. O. Theoretical and scientific principles of forensic engineering examination of electrical injury accidents. Ensuring the completeness, correctness and high quality of the expert's opinion on the results of the expertise of accidents related to electrical injury, in a variety of factual circumstances, in a huge range of electrical devices, with a significant amount of technical regulation of their application, is impossible without a clear definition and understanding of the fundamental basis of expert science, which certainly is the theoretical and scientific foundations of forensic examination, without highlighting existing problems in this.

The purpose of the article is to identify the existing theoretical and scientific foundations of a comprehensive forensic engineering and technical expertise during the investigation of accidents involving electrical injuries.

Outlines the general theoretical and scientific foundations for conducting forensic expertise. The state of the modern scientific development of the theoretical basis for expertise of accidents related to electrical injury is considered. The need for a thorough and detailed description of the theoretical basis for examining cases of electrical injury is conditioned by the complex nature of the special knowledge applied. In the field of electrical engineering, to establish the actual mechanism of the injury that has occurred, that is, how and under what circumstances a person has been exposed to a electric current. In the field of labor protection and safe life – to establish the cause of the accident and the causal effect of actions (inaction) of specific individuals with the fact of the event and its negative consequences.

The definition of the theoretical and scientific basis for the expertise of accidents involving electrical injury will help to create a general-purpose methods that will allow the use of scientifically based powerful tools to establish objective reality when conducting such expertise.

The problems of methodological support of a comprehensive expertise of accidents involving electrical injury are highlighted.

Keywords: forensic engineering and technical expertise, electrical engineering expertise, expertise in the field of labor protection and safe life, accidents connected with electro inju

УДК 342.98(477)

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-250-256

Горбонос В. В. ©

аспірантка

(Харківський національний університет
внутрішніх справ)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТАТУСУ СУДОВО-ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ НІМЕЧЧИНИ

У статті розглянуто правове регулювання статусу судово-експертних установ (Інститут судової експертизи та судово-експертні лабораторії), що входять до структури кримінальної поліції Німеччини. З'ясовано, що діяльність цих установ регламентують відомчі нормативно-праві акти, що дозволяє не тільки детально врегулювати всі її напрями, а й зменшує терміни розслідування злочинів і суттєво підвищує кількісні та якісні результати роботи органів поліції.

Ключові слова: судово-експертні установи, судово-експертні лабораторії, поліція, правове регулювання, адміністративно-правовий статус, Німеччина, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. Удосконалення діяльності державних і недержавних інституцій в обов'язковому порядку передбачає не тільки аналіз правового й організаційного аспектів задля виявлення й усунення недоліків, а й вивчення зарубіжного досвіду, накопичення позитивних здобутків із метою перспективного їх упровадження. Особливої актуальності систематизація й аналіз досвіду зарубіжних країн набувають щодо тих сфер і напрямів діяльності, котрі перебувають у процесі реформування, як-от судово-експертна

© Горбонос В. В., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5791-3527>

k_ksmp@dduvs.in.ua

діяльність. Удосконалення її насамперед обумовлено необхідністю побудови збалансованої системи суб'єктів судово-експертної діяльності, яка зі свого боку буде сприятиме відправленню правосуддя. Справа в тому, що від судово-експертної діяльності, котру переважно здійснюють спеціальні установи, залежить об'єктивність розгляду справи та законність прийнятих рішень. Більше того, від діяльності національних судово-експертних установ залежить реалізація державою механізму притягнення до юридичної відповідальності, втілення її відновлювальної функції, утвердження правопорядку на території держави, а також забезпечення прав і свобод людини.

Свого часу Україна обрала європейський вектор розвитку, що обумовило потребу не тільки орієнтації на прогресивні європейські цінності, а й приведення функціонування державних інститутів, зокрема судово-експертних установ, і в цілому судово-експертної діяльності, до міжнародних норм і стандартів. Ураховуючи викладене, основну увагу вважаємо за необхідне зосередити на правовому статусі провідних європейських судово-експертних установ (на прикладі Німеччини) та його регулюванні, оскільки він визначає роль і місце судово-експертних установ у суспільно важливих сферах державного підпорядкування, як-от правосуддя чи сфера забезпечення прав, свобод та інтересів людини; становище у відносинах з іншими органами державної влади; напрями діяльності, зумовлені окремими елементами правового статусу (компетенцією).

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Незважаючи на актуальність, питання щодо вдосконалення функціонування судово-експертних установ, у тому числі на основі вивчення досвіду провідних країн Європи, у сучасних наукових роботах висвітлено поверхово. Тому наше дослідження ґрунтується переважно на нормативній та емпіричній базі, а також окремих положеннях роботи Є. Ю. Гончарової, С. О. Жуліна, О. В. Йогансон, В. О. Клевна, С. А. Кучука, О. В. Максимова, М. В. Перельман, Р. Айме, Л. А. Сергєєвої, О. А. Старченка, О. В. Тарасової, Н. М. Ергард, Е. Едвіна, статті С. О. Сороки і Ю. В. Шпака. Теоретичну основу склали здобутки фахівців із теорії держави та права (С. С. Алексєєв; Є. В. Білозьоров та ін.; О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко; М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; Г. О. Саміло; О. Ф. Скакун; Ю. С. Шемшученко) та вчених-адміністративістів (В. Б. Авер'янов; Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко та ін.; І. П. Голісніченко; О. І. Григораш; А. М. Куліш).

Метою статті є вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання статусу судово-експертних установ (на прикладі Німеччини), що обумовлено необхідністю удосконалення їх діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж дослідити досвід правового регулювання статусу судово-експертних установ країн Європейського Союзу, необхідно окреслити зміст не менш важливих юридичних категорій – статус (правовий статус, адміністративно-правовий статус) і правове регулювання. У фаховій літературі можна знайти два найпоширеніших визначення поняття «правовий статус»: 1) «сукупність прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб» [1, с. 44]; «правове становище громадян, державних і громадських органів, міжнародних організацій тощо» [2, с. 1387]. Відзначимо, що останнє з наведених визначень є дискусійним - у частині ототожнення правового статусу та правового становища. Наразі сформовано два усталених підходи щодо: ототожнення понять «правовий статус» і «правове становище», що обґрунтовано тим, що обидва вони визначають місце суб'єкта в конкретній системі [3, с. 587; 4, с. 50; 5, с. 26]; відмежування правового становища від статусу з огляду на те, що останнє поняття є частиною першого [6, с. 26; 7, с. 115]. Глибоко не занурюючись у дискусію щодо співвідношення цих понять, оскільки це, по-перше, не є предметом нашого дослідження, а по-друге, не вплине на отримані результати, акцентуємо увагу на їх тісному взаємозв'язку та взаємозалежності й перейдемо до з'ясування змісту поняття «правовий статус».

Під правовим статусом у загальній теорії права розуміють:

- 1) «систему законодавчо-встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків суб'єкта суспільних відносин» [8, с. 366] (О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко);
- 2) «сукупність усіх прав, обов'язків і законних інтересів суб'єктів права» [9, с. 342] (М. В. Цвік, О. В. Петришин та ін.);
- 3) «сукупність прав і свобод, обов'язків та відповідальності, що встановлюють правовий

статус органу чи конкретної особи» [10, с. 217] (М. М. Рассолова, В. О. Лучіна, Б. С. Ебзєєва);

4) «закріплене правове положення фізичних та юридичних осіб у певній системі суспільних відносин» [11, с. 202] (Є. В. Білзьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.).

Як бачимо, зміст правового статусу як фізичної, так і юридичної особи складають такі елементи, як права, обов'язки та юридична відповідальність. Спільно з основними елементами до нього входять і інші: «правові норми та принципи, що встановлюють даний статус; правосуб'єктність; правові принципи і правові гарантії; законні інтереси; громадянство (або інший зв'язок чи відношення до держави)» [11, с. 202]. Разом із тим у загальній теорії права основну увагу звернено на правовий статус фізичної особи, її права й обов'язки, а також відмінності між статусами громадянина, іноземця та особи без громадянства [12, с. 55–77; 13, с. 313–327]. Натомість правовий статус юридичних осіб (установ, організацій, закладів), суб'єктів публічного адміністрування досліджує інша галузь права – адміністративна, у якій права та обов'язки разом з іншими елементами позначено поняттям «адміністративно-правовий статус». Так, у підручнику за ред. В. Б. Авер'янова наголошено, що адміністративно-правовий статус охоплює «комплекс конкретно визначених суб'єктивних прав і обов'язків, які закріплені за відповідним суб'єктом нормами адміністративного права» [14, с. 194]. І. П. Голісніченко розкриває його зміст через складові елементи – «комплекс прав та обов'язків особи, що закріплені нормами адміністративного права» [15, с. 198]. О. І. Григораш зазначає, що адміністративно-правовий статус – це «комплекс конкретно визначених установлених законом й іншими нормативно-правовими актами сукупність суб'єктивних прав і обов'язків особи, що гарантують її участь в управлінні державними справами й задоволення публічних та особистих інтересів через діяльність державної влади й органів місцевого самоврядування» [16, с. 67–68]. Таким чином, визначальними компонентами адміністративно-правового статусу, які обумовлюють його сутність, є права (повноваження), обов'язки, відповідальність суб'єкта з відповідним статусом. За аналогією до правового статусу, до елементів адміністративно-правового статусу належать: норми права, засади його діяльності, правосуб'єктність і гарантії діяльності. Таким чином, визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів, зокрема тих, що здійснюють судово-експертну діяльність, має сприяти формуванню уявлення про їх організаційні аспекти функціонування, напрями діяльності та функції. Важливість і значущість категорії адміністративно-правового статусу потребує його чіткої нормативної регламентації та правового регулювання.

Професор С. С. Алексєєв зазначав, що правове регулювання – це «здійснюваний за допомогою права і всієї сукупності правових засобів юридичний вплив на суспільні відносини» [17, с. 5]. У дисертаційному дослідженні А. М. Куліша правове регулювання визначено як «здійснюваний в інтересах суспільства за допомогою норм права вплив на поведінку учасників суспільних відносин з метою встановлення й упорядкування останніх» [18, с. 62]. Підтримуючи останнє твердження, наголосимо, що найефективнішим правовим засобом регулювання того чи іншого об'єкта (правовідносин, сфери тощо) є норми права. А тому визначення правового статусу та його врегулювання відбувається шляхом закріплення правових норм, де особливу роль відіграють норми адміністративного права. Автори Ю. П. Битяк та ін. наголошують на межах, властивих адміністративно-правовому регулюванню, котрі «пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, охоплюють суспільні відносини управлінського характеру, що складаються в цій сфері державної діяльності щодо керівництва економікою, соціальною сферою й культурою, адміністративною діяльністю. В деяких випадках адміністративно-правове регулювання поширюється на внутрішньоорганізаційну діяльність інших державних органів і зовнішньоорганізаційні відносини органів виконавчої влади з громадянами, недержавними формуваннями (громадськими організаціями, партіями)» [19, с. 18]. Отже, під час вивчення зарубіжного досвіду правового регулювання статусу судово-експертних установ насамперед необхідно встановити організаційні аспекти їх діяльності, а також загальну компетенцію.

У Німеччині основними судово-експертними установами є спеціалізовані заклади переважно державної форми власності на кшталт Інституту судової експертизи (Das Kriminaltechnische Institut) [20]. Такі установи можуть бути створені як при університетах, так і діяти самостійно (наприклад, Institut für Forensische Untersuchungen und Abstammungsgutachten (IFUAG), який проводить судові експертизи та аналіз ДНК [21]). У той же час інститути, що провадять судово-експертну діяльність, входять до

Німецького товариства судової медицини (Deutsche Gesellschaft für Rechtsmedizin), яке, окрім національних інститутів, об'єднує й судово-експертні установи Австрії та Швейцарії. Усі вони поділені на три групи за територіальним принципом: 1) північ, до якої входять інститути Берліна, Дортмунда, Дрездена, Дюссельдорфа, Франкфурта, Гіссена, Геттінгена, Гамбурга, Кельна, Любека, Магдебурга, Шверина тощо; 2) південь об'єднує інститути таких міст, як Берн, Женева, Грац, Інсбрук, Єна, Лінц, Мюнхен, Зальцбург, Тюбінген, Ульм і Цюрих; 3) регіональне коло юридичних лікарів Верхнього Рейну включає інститути міст Базель, Франкфурт, Фрайбург, Гейдельберг, Хомбург, Майнц, Саарбрюккен і Страсбург.

Власне, Німецьке товариство судової медицини було засноване понад сто років тому з метою сприяння розвитку всіх напрямів юридичної медицини у навчальній, науково-дослідній сферах і судовій практиці шляхом: проведення наукових заходів (щорічних та регіональних зустрічей, практикумів, симпозіумів, заходів із підвищення кваліфікації тощо); видання фахового журналу «Rechtsmedizin»; участі в національних та міжнародних комітетах; тісної співпраці з іншими професійними спілками та товариствами, зокрема Професійною асоціацією німецьких лікарів-юристів (Berufsverband Deutscher Rechtsmediziner) [22]. Відповідно судово-експертну діяльність у таких закладах здійснюють професори, доценти та кваліфіковані лікарі, а контроль за їх діяльністю покладено на органи державної влади (їх посадових осіб). Наприклад, відповідно до законодавчого акта, що регламентує діяльність служби громадської охорони здоров'я, у межах території земель Бремена діяльність судово-експертних установ контролює сенатор із питань науки, охорони здоров'я та захисту прав споживачів [23]. Водночас іншим фахівцям, які не є членами державних профільних установ, здійснювати таку діяльність забороняється.

Розглянемо правові та організаційні аспекти діяльності подібних установ на прикладі зазначеного вище Інституту судової експертизи (Das Kriminaltechnische Institut), який діє при Федеральному відомстві кримінальної поліції Німеччини (Bundeskriminalamt). Він провадить діяльність за 22 спеціалізованими напрямками, серед яких: фізика, хімія, вогнепальна зброя, матеріалознавство, біологія, документознавство, медіа та інформаційні технології, графологія, лінгвістика, ідентифікація аудіозаписів.

Цей заклад виконує особливі функції з-поміж інших судово-експертних установ, тому що є одним із провідних у світі не тільки у сфері проведення спеціальних досліджень та експертиз, а й виступає: координатором, розробником, посередником у галузі профільних знань, необхідних для проведення різних експертиз; постачальником обладнання для лабораторій криміналістики у всьому світі; технічним консультантом; розробником нових методів і методик проведення досліджень. Він здійснює експертні дослідження для судово-експертних лабораторій федеральних земель Німеччини, департаментів Федерального відомства кримінальної поліції та Міністерства внутрішніх справ (Bundesministerium des Innern) Німеччини, органів прокуратури та судів. Разом із тим діяльність інституту не обмежується проведенням судово-експертних досліджень, на його базі також здійснюють базу та профільну підготовку експертів, суддів, прокурорів, адвокатів і поліцейських.

Успіх більшості розслідувань залежить від інформації, що міститься в експертних базах даних, актуальність яких систематично підтримує Інститут судової експертизи. Така інформація стосується не тільки відомостей про зброю, боеприпаси, а й включає характеристику різних еталонних зразків, які можуть бути корисними в розкритті кримінального злочину, наприклад, автомобільні фарби, наркотичні засоби, вибухові речовини. Інформацію, що міститься в базах даних, використовують не лише працівники інституту, а й співробітники суду та персонал судово-експертних установ усього світу [20].

Певні види експертної діяльності також здійснюють судово-експертні лабораторії, які входять до складу Управління кримінальної поліції (Landeskriminalamt), що діють на території 16 федеративних земель, а значить, підпорядковуються безпосередньо міністру внутрішніх справ Німеччини [24, с. 288]. Кожна з лабораторій може проводити ряд експертиз (наприклад, аналіз ДНК), а також є утримувачем баз даних кримінально значимої інформації, як-от відбитки пальців. Діяльність лабораторій щодо накопичення інформаційних баз регламентує Розділ 4 Закону «Про Федеральне управління кримінальної поліції та співробітництво уряду Федерації та федеративних земель у кримінальних справах»

[25]. Безпосередньо судово-експертні дослідження в лабораторіях проводять кваліфіковані поліцейські, яких на період їх здійснення звільняють від виконання інших обов'язків, пов'язаних з оперативно-розшуковою діяльністю та розслідуванням.

Оскільки судово-експертну діяльність здійснюють державні установи, то фінансують її за кошти державного бюджету, при цьому експерти можуть отримувати грошову винагороду згідно із Законом «Про винагороду експертів, перекладачів та компенсацію почесним суддям, свідкам і третім особам» [26]. Достатньо детально оплату послуг таких експертів дослідили автори наукової роботи, присвяченої процесуальним, організаційним і методичним аспектам судово-медичної експертизи в Німеччині. Зокрема, розтин трупів оплачують по-різному, це залежить від виду та стану об'єкта розтину. Звичайний розтин коштує 800 €, із додатковим препаруванням – 1050 € і розтин гнилісно зміненого трупа – 1400 €. Решту експертиз оплачують за кількістю затраченого часу. Година роботи експерта коштує 65 €, у разі підготовки експертиз середньої складності експертам платять за годину 75 €, а якщо особливо складні експертизи – 100 €. За цими ж розцінками оплачують роботу в залі суду. Судово-хімічні дослідження прокуратури оплачують за фактичним обсягом проведених досліджень. Наприклад, дослідження однієї проби на алкоголь коштує 51 €, дослідження за допомогою вискоєфективної рідинної хроматографії – 60 €, а дослідження проби методом газової хроматографії з мас-спектрометрією – 120 € [27, с. 32].

Висновки. На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що система судово-експертних установ Німеччини достатньо розвинена та прогресивна, а якість не тільки проведення досліджень, а й підготовки кадрів висока. На окрему увагу заслуговує функціонування криміналістичних лабораторій у складі кримінальної поліції Німеччини (на рівні кожної із федеративних земель). Звичайно, це дозволяє пришвидшити розслідування злочинів і суттєво підвищує кількісні та якісні показники роботи органів поліції, у той час коли в системі Національної поліції України взагалі та кримінальної поліції зокрема такі структурні підрозділи не передбачені.

Список використаних джерел

1. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. К.: «Юридична думка». Т. 5. 2003. 992 с.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Большой юридический словарь / под общ. ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских. Москва: Инфра-М, 2001. 704 с.
4. Воеводин Л. Д. Юридический статус личности в России: учебное пособие / под общ. ред. Н. А. Богдановой. Москва: Изд-во Моск. ун-та, Норма, Инфра-М, 1997. 304 с.
5. Лебедев А. Н. Статус субъекта Российской Федерации: основы концепции, конституционная модель, практика. Москва: Ин-т государства и права РАН, 1999. 197 с.
6. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / под общ. ред. В. А. Патюлина. Москва: Наука, 1979. 229 с.
7. Кучинский В. А. Личность, свобода, право. Москва: Юрид. лит., 1978. 208 с.
8. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 688 с.
9. Загальна теорія держави і права: підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко [та ін.]; за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
10. Теория государства и права / М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. Москва: Юнити, 2001. 640 с.
11. Теорія держави та права: навч. посіб. / Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць [та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
12. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: підручник. Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
13. Саміло Г. О. Теорія держави і права: навч. посіб. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 348 с.
14. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: у 2 т. / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. Київ: Юридична думка. Т. 1. Загальна частина. 2004. 584 с.
15. Голісніченко І. П. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. К.: Юридична думка, 2004. 584 с.
16. Григораш О. І. Суб'єктивні права й обов'язки – елементи адміністративно-правового ста-

- тусу особи. Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. 2005. Вип. 273. С. 67–71.
17. Алексеев С. С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. Москва: Юридическая литература, 1966. 187 с.
18. Куліш А. М. Організаційно-правове забезпечення статусу працівників податкової міліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2003. 177 с.
19. Адміністративне право України: підручник / Ю. П. Битяк, В. М. Гарашук, О. В. Дьяченко [та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. Київ: Юрінком Інтер, 2007. 544 с.
20. Das Kriminaltechnische Institut. URL: https://www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Ermittlungsunterstuetzung/Kriminaltechnik/kriminaltechnik_node.html.
21. Institut für Forensische Untersuchungen und Abstammungsgutachten (IFUAG). URL: <https://www.ifuag.de/de/institut/kontakt>.
22. Deutsche Gesellschaft für Rechtsmedizin. URL: <https://www.dgrm.de/startseite/>.
23. Gesetz über den öffentlichen Gesundheitsdienst des Landes Nordrhein-Westfalen Vom 25. November 1997. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=10000000000000000042.
24. Сорока С. О., Шпак Ю. В. Європейський досвід організації судово-експертної діяльності. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 288–290.
25. Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten vom 01.06.2017. URL: https://www.bka.de/DE/DasBKA/GesetzlicherAuftrag/gesetzlicherauftrag_node.html.
26. Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten vom 05.05.2004. URL: www.gesetze-im-internet.de/jveg/.
27. Судебно-медичинська експертиза в Німеччині: процесуальні, організаційні та методичні аспекти / Е. Ю. Гончарова, С. А. Жулин, Е. В. Йогансон, В. А. Клевно, С. А. Кучук, А. В. Максимов, М. В. Перельман, Р. Айме, Л. А. Сергеева, А. А. Старченко, О. В. Тарасова, Н. Н. Эргард, Э. Эдвин. Судебная медицина. 2015. № 2. Т. 1. С. 31–33.

Надійшла до редакції 26.11.2019

References

1. Shemshuchenko, YU. S. (2003) Velikiy yentsiklopedichniy yuridichniy slovník. [Great encyclopedic legal dictionary]. K.: «Yuridichna dumka». T. 5. 992 s. [in Ukr.].
2. Busel, V. T. (2005) Velikiy tlumachniy slovník suchasnoï ukráíns'koï movi. [The Great Tlumachny Dictionary of Today's Ukrainian Ukrainian Movies]. Kíiv; Írpín': Perun, 2005. 1728 s. [in Ukr.].
3. Bol'shoy yuridicheskiy slovar' [Large legal dictionary] / pod obshch. red. A. YA. Sukhareva, V. Ye. Krutskikh. Moskva: Infra-M, 2001. 704 s.
4. Voyevodin, L. D. (1997) Yuridicheskiy status lichnosti v Rossii [Legal status of an individual in Russia] : uchebnoye posobiye / pod obshch. red. N. A. Bogdanovoy. Moskva: Izd-vo Mosk. un-ta, Norma, Infra-M. 304 c. [in Russ.].
5. Lebedev, A. N. (1999) Status sub'yekta Rossiyskoy Federatsii: osnovy kontseptsii, konstitutsionnaya model', praktika. [Status of the subject of the Russian Federation: the foundations of the concept, constitutional model, practice]. Moskva: In-t gosudarstva i prava RAN. 197 s. [in Russ.].
6. Vitruk, N. V. (1979) Osnovy teorii pravovogo polozheniya lichnosti v sotsialisticheskom obshchestve [Fundamentals of the theory of the legal status of a person in a socialist society] / pod obshch. red. V. A. Patyulina. Moskva: Nauka. 229 c. [in Russ.].
7. Kuchinskiy, V. A. (1978) Lichnost', svoboda, pravo. [Personality, freedom, law]. Moskva: Yurid. lit.. 208 c. [in Russ.].
8. Zaychuk, O. V., & Oníshchenko, N. M. (2006) Teoríya derzhavi í prava. [Theory of power and law]. Kíiv: Yurínkom Ínter. 688 s. [in Ukr.].
9. Zagal'na teoríya derzhavi í prava [The theory of power and law is ignored] : pídruchnik / M. V. Tsvík, O. V. Petrishin, L. V. Avramenko [ta ín.]; za red. M. V. Tsvíka, O. V. Petrishina. Kharkív: Pravo, 2009. 584 s. [in Ukr.].
10. Teoriya gosudarstva i prava [Theory of state and law] / M. M. Rassolova, V. O. Luchina, B. S. Ebzeyeva. Moskva: Yuniti, 2001. 640 s. [in Russ.].
11. Teoríya derzhavi ta prava: navch. posíb. [Theory of Power and Law] / Ê. V. Bíloz'orov, V. P. Vlasenko, O. B. Gorova, A. M. Zaval'niy, N. V. Zayats' [ta ín.]; za zag. red. S. D. Gusarêva, O. D. Tikhomirova. Kíiv: NAVS, Osvíta Ukraíni, 2017. 320 s. [in Ukr.].

12. Skakun, O. F. (2010) *Teoriya prava i derzhavi* [Theory of law and power] : pidruchnik. Kiyv: Alerta; KNT; TSUL. 520 s.
13. Samilo, G. O. (2010) *Teoriya derzhavi i prava: navch.* [Theory powers and rights]. posib. Zaporizhzhya: Prosvita. 348 s.
14. *Administrativne pravo Ukraini.* [Administrative law of Ukraine]. Akademichnyi kurs: pidruchnik: u 2 t. / za zag. red. V. B. Aver'yanova. Kiyv: Yuridichna dumka. T. 1. Zagal'na chastina. 2004. 584 s. [in Ukr.].
15. Golisnichenko, I. P. (2004) *Administrativne pravo Ukraini.* [Administrative law of Ukraine]. Akademichnyi kurs: pidruchnik. K.: Yuridichna dumka. 584 s. [in Ukr.].
16. Grigorash, O. I. (2005) *Sub'ektivni prava y obov'yazki – yelementi administrativno-pravovogo statusu osobi.* [Sub e active rights and obligations '- elements of administrative legal status of an individual]. *Naukoviy visnik Chernivets'kogo universitetu. Pravoznavstvo.* 2005. Vip. 273. S. 67–71.
17. Alekseyev S. S. (1966) *Mekhanizm pravovogo regulirovaniya v sotsialisticheskome gosudarstve.* [The mechanism of legal regulation in a socialist state]. Moskva: Yuridicheskaya literatura. 187 s. [in Russ.].
18. Kulish, A. M. (2003) *Organizatsiyno-pravove zabezpechennya statusu pratsivnikiv podatkovoi mlitsii Ukraini* [Organizational and legal protection of the status of the national law of Ukraine] : dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.07. Kharkiv. 177 s. [in Ukr.].
19. *Administrativne pravo Ukraini* [Administrative law of Ukraine] : pidruchnik / YU. P. Bityak, V. M. Garashchuk, O. V. D'yachenko [ta in.]; za red. YU. P. Bityaka. Kiyv: Yurinkom Inter, 2007. 544 s. [in Ukr.].
20. Das Kriminaltechnische Institut. URL: https://www.bka.de/DE/UnsereAufgaben/Ermittlungsunterstuetzung/Kriminaltechnik/kriminaltechnik_node.html.
21. Institut für Forensische Untersuchungen und Abstammungsgutachten (IFUAG). URL: <https://www.ifuag.de/de/institut/kontakt>.
22. Deutsche Gesellschaft für Rechtsmedizin. URL: <https://www.dgrm.de/startseite/>.
23. Gesetz über den öffentlichen Gesundheitsdienst des Landes Nordrhein-Westfalen Vom 25. November 1997. URL: https://recht.nrw.de/lmi/owa/br_text_anzeigen?v_id=10000000000000000042.
24. Soroka, S. O., & Shpak Y. U. (2018) *V. Evropeys'kiy dosvid organizatsii sudovo-yekspertnoi diyal'nosti.* [European Shipping Organizations of Ship-Expert Diyalnost]. *Porivnyal'no-analitichne pravo.* № 3. S. 288–290. [in Ukr.].
25. Gesetz über das Bundeskriminalamt und die Zusammenarbeit des Bundes und der Länder in kriminalpolizeilichen Angelegenheiten vom 01.06.2017. URL: https://www.bka.de/DE/DasBKA/GesetzlicherAuftrag/gesetzlicherauftrag_node.html.
26. Gesetz über die Vergütung von Sachverständigen, Dolmetscherinnen, Dolmetschern, Übersetzerinnen und Übersetzern sowie die Entschädigung von ehrenamtlichen Richterinnen, ehrenamtlichen Richtern, Zeuginnen, Zeugen und Dritten vom 05.05.2004. URL: www.gesetze-im-internet.de/jvegg/.
27. *Cudebno-meditsinskaya ekspertiza v Germanii: protsessual'nyye, organizatsionnyye i metodicheskiye aspekty / Ye. YU. Goncharova, S. A. Zhulin, Ye. V. Ioganson, V. A. Klevno, S. A. Kuchuk, A. V. Maksimov, M. V. Perel'man, R. Ayme, L. A. Sergeyeva, A. A. Starchenko, O. V. Tarasova, N. N. Ergard, E. Edvin. Sudebnaya meditsina.* 2015. № 2. T. 1. S. 31–33. [in Russ.].

SUMMARY

Gorbonos V. V. Legal regulation of the status of the status of judicial and expert institutions in Germany. The implementation of the mechanism of bringing the perpetrators to justice, the realization of its restorative function, the establishment of law and order on the territory of the state, as well as the protection of human rights and freedoms depend on the activities of national judicial and expert institutions. Ukraine has chosen the European vector of its development, which necessitated not only the orientation towards progressive European values, but also the bringing of functioning of government institutions, in particular forensic institutions, and in general forensic activities to international norms and standards.

Despite its relevance, the issue of improving the functioning of judicial and expert institutions, including on the basis of the experience of the leading European countries, is covered superficially in today scientific works. Therefore, this study is based mainly on the normative and empirical basis, as well as individual provisions of the works of domestic and foreign scholars.

The article discusses the legal regulation of the status of forensic institutions included in the structure of the German criminal police (Forensic Institute and forensic laboratories), which is carried

out mainly at the level of departmental legal acts, which in turn allows not only to regulate in detail all areas their activities, and also reduces the time of investigation of crimes and significantly increases the quantitative and qualitative results of the police work.

The author has concluded that the system of forensic institutions in Germany is sufficiently developed and progressive, and the quality of not only research but also training is high, while in the system of the National Police of Ukraine and criminal police in particular, such structural units, unfortunately, are not provided.

Keywords: forensic institutions, forensic laboratories, police, legal regulation, administrative status, Germany, foreign experience.

УДК 343.985.4

DOI: 10.31733/2078-3566-2019-4-257-263

Лісьняк А. І.[©]

аспірант

(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Висвітлено деякі аспекти розслідування масових заворушень. Розглянуто організаційно-тактичні особливості проведення огляду під час розслідування масових заворушень для більш швидкого розслідування досліджуваної категорії кримінальних правопорушень.

Визначено, що механізм учинення більшості кримінальних правопорушень має у своєму складі такий елемент, як сліди злочинної діяльності. З огляду на це, працівники правоохоронних органів здійснюють ряд заходів та дій для збирання слідів вчинення суспільно-небезпечних діянь. На початковому етапі розслідування важливе значення для отримання доказової інформації мають різні види оглядів. Загалом, огляд є первинною і невідкладною СРД. Це пояснюється необхідністю отримання інформації про обставини події у первинному, незміненому стані, бо будь-яке зволікання спричиняє втрату речових доказів та зміну слідової картини. При розслідуванні масових заворушень кількість доказової інформації, що може бути вилучена під час ефективного проведення оглядів різних категорій, досить значна. Тому особливості їх здійснення є обов'язковою умовою дослідження методики розслідування визначених кримінальних правопорушень.

Крім того, наголошено, що до складу СРД по цій категорії справ бажано залучати: працівників патрульної поліції – для забезпечення охорони місця події; експертів НДЕКЦ – для вилучення слідів біологічного походження, що могли залишитись на місці події внаслідок боротьби; працівників оперативних підрозділів – для затримання злочинців за «гарячими» слідами. Серед методів огляду може бути як концентричний (від периферії до центра), так і ексцентричний метод: від центра до периферії, коли центром є місце пожежі, погрому, труп або вирва від вибуху.

Ключові слова: масові заворушення, організація, тактика, слідчі (розшукові) дії, огляд.

Постановка проблеми. Механізм учинення більшості кримінальних правопорушень має у своєму складі такий елемент, як сліди злочинної діяльності. З огляду на це, працівники правоохоронних органів здійснюють ряд заходів та дій для збирання слідів учинення суспільно-небезпечних діянь. На початковому етапі розслідування важливе значення для отримання доказової інформації мають різні види оглядів. Загалом, огляд є первинною і невідкладною СРД. Це пояснюється необхідністю отримання інформації про обставини події у первинному, незміненому стані, бо будь-яке зволікання спричиняє втрату

© Лісьняк А. І., 2019

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5791-3527>

k_ksmp@dduvs.in.ua